

Anić-Silićev pravopis

Horvat, Mirko

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:202210>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-19**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Odsjek za kroatistiku

MIRKO HORVAT

ANIĆ-SILIĆEV PRAVOPIS

Završni rad

Pula, rujan 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Odsjek za kroatistiku

MIRKO HORVAT

ANIĆ-SILIĆEV PRAVOPIS

Završni rad

JMBAG: 0303064834

Studijski smjer: Preddiplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti

Kolegij: Povijest hrvatskoga pravopisa

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Teodora Fonović Cvijanović

Sumentorica: doc. dr. sc. Vanessa Vitković Marčeta

Pula, rujan 2020.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Mirko Horvat, kandidat za prvostupnika hrvatskoga jezika i književnosti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli _____ godine



IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Mirko Horvat dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom AniĆ-Silićev pravopis koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. O POVIJESTI HRVATSKOGA PRAVOPISANJA	2
3. O PRAVOPISNIM NAČELIMA.....	8
3.1. Fonološko načelo.....	9
3.2. Morfonološko načelo.....	9
4. ANIĆ-SILIĆEVI PRAVOPISI	11
4.1. <i>Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika</i> (1986.).....	11
4.2. <i>Pravopis hrvatskoga jezika</i> (2001.).....	12
5. USPOREDBA ANIĆ-SILIĆEVIH PRAVOPISA	14
5.1. Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi	14
5.2. Kratice	17
5.3. Sklonidba stranih vlastitih imena	19
5.4. Pisanje <i>jata</i> iza pokrivenoga <i>r</i>	21
5.5. Kombinacija fonema <i>d</i> i <i>t</i>	22
5.6. Veliko i malo početno slovo	24
5.7. Pravopisni znakovi.....	26
6. ZAKLJUČAK.....	27
7. LITERATURA	28
8. POPIS TABLICA.....	30
9. SAŽETAK	31
10. SUMMARY	32

1. UVOD

Za ovaj rad možemo reći da se zasniva na nekoliko dijelova. Ako barem malo znamo o povijesti hrvatskoga pravopisanja, onda svakako možemo reći da je ona bila poprilično žustra. Upravo to ćemo i opisivati u prvome dijelu ovoga rada. Prikazat ćemo razvoj hrvatskoga pravopisanja, pritom ćemo navesti samo one bitne pravopise, kao i informacije koje su važne da bismo najjasnije razumjeli povijesni razvoj hrvatskoga pravopisa. Bit će navedeni i opisani pravopis(i) koji su postavili standarde hrvatske pravopisne norme, isto kao i pojedina razdoblja koja su nametala svoja pravila oko pojedinih pravopisnih načela. Na pravopisnim načelima temelji se svaki pravopis te ona spadaju u drugi dio ovoga rada. U tome ćemo ih dijelu ukratko navesti i opisati. Vidjet ćemo na kojim načelima se temelje današnji pravopisi hrvatskoga jezika, a u prvome dijelu je navedeno kako su se ta načela izmjenjivala kroz povijest. Konačno, dolazimo i do trećega dijela koje nam je i glavno poglavlje ovoga rada. Taj dio je poluistraživački jer ćemo u njemu analizirati i uspoređivati Anić-Silićeve pravopise. Kroz *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* iz 1986. godine te *Pravopis hrvatskoga jezika* iz 2001. godine prikazat ćemo i usporediti kako su Vladimir Anić i Josip Silić riješili određene probleme koji su zastupljeni u svim pravopisima. Neke probleme ćemo prikazati tablično radi boljega razumijevanja. Na kraju samoga rada nalazit će se zaključna misao na sve navedeno.

2. O POVIJESTI HRVATSKOGA PRAVOPISANJA

Višestoljetnim naporima Hrvati su izgrađivali i izgradili svoj standardni jezik. Pored gramatika i rječnika, nastali su i pravopisi. Tako 1779. godine u Budimu nastaje *Kratki navuk za pravopisanje horvatsko za potrebnost narodnih škol*. To je djelo anonimnoga autora, a pisano je usporednim tekstom na hrvatskome i njemačkome jeziku. S obzirom na to da je djelo pisano na kajkavskome književnome jeziku (starom kajkavskom grafijom), njime je kodificiran kajkavski pravopis. U djelu se prvi put pojavljuju gramatički termini *period*, *samoglasnik* i *skupglasnik* (suglasnik). Ovaj pravopis je doživio i prošireno izdanje koje je tiskano također u Budimu, 1780. godine pod naslovom *Naputčenje vu horvatsko pravopisanje*.¹

U Budimu 1779. godine nastalo je i djelo *Uputjenje k' slavonskomu pravopisanju za potrebu narodnih učionica u Kraljevstvu Slavonije* autora Antuna Mandića. Ovo djelo je također pisano na hrvatskome i njemačkome jeziku (lijeva stranica je hrvatska, a desna njemačka) te kao što i sam naslov govori, djelo je namijenjeno školskim potrebama u Slavoniji. To je prvi normativni grafijsko-pravopisni priručnik, a njime je kodificiran slavonski pravopis.²

U 19. stoljeću, točnije 1830. godine u Budimu nastaje Gajeva *Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisa*. To je knjiga koja je tiskana dvojezično, na hrvatskome i njemačkome jeziku³ te je to i „prvi pokušaj da se u kajkavski grafijski sustav uvedu dijakritički znakovi.“⁴ Vođa hrvatskoga narodnoga preporoda, Ljudevit Gaj, u toj knjižici „po uzoru na Vitezovićeve grafeme *ĩ* i *ñ*, uvodi tildu kao nadslovni dijakritički znak u grafemima *c*, *z*, *s*, *ĩ*, *ñ*, *d*, *g*“. Tako je stvoren jedinstven (monografemski) grafijski sustav u kojemu se svaki fonem bilježi jednim grafemom.“⁵ U ovoj knjižici nema znaka za glas *ć* jer taj glas u to vrijeme, kada je knjižica pisana, ne postoji u kajkavskome narječju. Budući da nije bilo odjeka na taj prijedlog grafijske reforme, Ljudevit Gaj piše članak *Pravopisz* koji sadrži drugi prijedlog reforme latinične grafije. Članak je objavljen u *Danici* 1835. godine u Zagrebu, a Gaj u njemu odustaje od prvoga prijedloga koji je ponudio u *Kratkoj osnovi* te predlaže nova rješenja: *č*, *ž*, *š*

¹ Bičanić, A., Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*, CROATICA, Zagreb, 2013., str. 67.

² Ibidem, str. 68.

³ Ljudevit Gaj: *Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisa*: <http://ihjj.hr/iz-povijesti/ljudevit-gaj-kratka-osnova-horvatsko-slavenskoga-pravopisa-a/32/>, pristupljeno 10. rujna 2020.

⁴ Bičanić, A., Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 76.

⁵ Ibidem, str. 72.

piše s kvačicom, uvodi dvoslove *l', n', d', g', t'* (u kojima na *j* umjesto točke stavlja kosu crticu), iz poljske latinice preuzima grafem *ć*, starohrvatski glas *jat* bilježi grafemom *ě*. Nakon nekoliko godina, odnosno 1838. Gaj je kosu crticu u dvoslovima zamijenio točkom. Time je Ljudevit Gaj izgradio grafijski sustav kojim se Hrvati služe još i danas.⁶ Zbog takvoga velikoga značaja za hrvatski jezik, naš grafemski sustav danas nazivamo gajicom, po njegovu tvorcu Ljudevitu Gaju.⁷

Nakon Gaja, sljedeće značajnije djelo u razvoju povijesti hrvatskoga pravopisa objavio je Josip Partaš 1850. godine u Zagrebu, a nosi naslov *Pravopis jezika ilirskoga*. Ovo djelo od 34 stranice maloga formata može se smatrati prvim hrvatskim pravopisom jer se Partaš u toj pravopisnoj knjižici upušta u rješavanje nekih temeljnih pravopisnih pitanja: donosi pravila o pisanju velikih i malih slova, pravila o pisanju pojedinih glasova te pravila o pisanju pravopisnih znakova. Također, definira morfonološko pravopisno načelo koje je i karakteristično za to vrijeme kada je pravopis nastao (zagrebačka filološka škola). Osim morfonološkoga pravopisa, predstavnici zagrebačke filološke škole zagovarali su i nastavak *-ah* u imeničkome G mn. (*ženah, selah*; zbog toga su nazivani ahavcima), stare padežne nastavke u DLI mn. (*nožim, nožih, noži*), znak *ě* kojim se bilježio nekadašnji *jat* (*rěčnik*) te pisanje *er* za slogotvorno *r* (*perst*).⁸

U Dubrovniku 1889. godine izlazi nova pravopisna knjiga pod naslovom *Nauka o pravopisu jezika hrvackoga ili srpskoga (fonetičkom ili etimologijskom)* autora Marcela Kušara. Ova knjiga je zapravo neka vrsta pravopisnoga savjetnika i to za oba pravopisna tipa: fonetički (tj. fonološki) i etimologijski (tj. morfonološki/morfološki). Iz naslova (riječ *hrvacki*) možemo uočiti da Kušar prednost daje fonetičkom pravopisu, a kasnije je njegov rad poslužio Ivanu Brozu pri izradi na fonološkim načelima.⁹

Godine 1892. u Zagrebu izlazi Brozov *Hrvatski pravopis*. Ivan Broz ovom je knjigom označio preokret u povijesti hrvatskoga pravopisanja.¹⁰ Ovo je prvi pravopis koji se temelji na fonološkome načelu čime odstupa od zagovaratelja morfonološkoga pravopisa kojega su zastupali ilirci i pripadnici zagrebačke filološke škole te se „smatra prvim hrvatskim pravopisom u novijem smislu riječi“¹¹, „a to je ujedno i prva pravopisna knjiga kojom je započelo stvaranje današnje pravopisne norme fonološkoga (upravo:

⁶ Ibidem, str. 72., 76.

⁷ <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=21014>, pristupljeno: 14. rujna 2020.

⁸ Bičanić, A., Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 77., 82.

⁹ Badurina, L., *Pravopisne studije*, Matica hrvatska, Zagreb, 2017., str. 131.

¹⁰ Brozović, D., *Prvo lice jednine*, Matica hrvatska, Zagreb, 2004., str. 54.

¹¹ Bičanić, A., Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 88.

fonološko-morfonološkoga) tipa.“¹² Osim fonološkoga pravopisnoga načela, Broz uvodi i pisanje slova *đ* za dotadašnji dvoslov *dj/gj* i pisanje refleksa dugoga *jata* troslovom *ije*, koji inače u hrvatskomu jeziku označuje dva sloga (*nijedan, krijem, kutija* i sl.).¹³ Godina objave ovoga pravopisa (1892.) „uzima se kao godina pobjede vukovske¹⁴ jezične i pravopisne koncepcije u Hrvata“ te je ovim pravopisom „počelo stvaranje današnje pravopisne norme fonološkoga tipa.“¹⁵

Nakon Brozove smrti, *Hrvatski pravopis* preuzeo je priređivati Dragutin Boranić te do 1915. godine izdaje četiri izdanja (1904., 1906., 1911. i 1915.) pod istim naslovom i pod Brozovim imenom, a sebe je naveo samo kao priređivača i prerađivača. Boranić u tim izdanjima ne unosi značajnijih promjena, samo razrađuje tekst, a od Brozovih nedoumica uklanja samo djelomično te smanjuje broj primjera s *je* iza pokrivenoga *r*. Nakon Prvoga svjetskoga rata, Boranić izdaje četiri nova izdanja (1921., 1923., 1926. i 1928.) samo pod Boranićevim imenom te mijenja i naslov u *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika*. U tim izdanjima nema promjene u izostanku asimilacije *d*, ali ima promjene u *je* iza pokrivenoga *r*: ostaje još samo u primjerima (*po*)*modrjeti* i *ogrjev*, dok je u ostalim primjerima samo *e*. Nakon toga, u razdoblju od uvođenja obaveznoga *Pravopisnoga uputstva* 1929. pa do uspostave Banovine Hrvatske 1939. Boranić izdaje tri izdanja (1930., 1934. i 1937.) koja su prilagođena nametnutomu Uputstvu pod naslovom *Pravopis hrvatskosrpskoga jezika*. Na stari naslov *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika* vraća se u svojim sljedećim izdanjima koja su bila 1941., 1947. te 1951. godine. U tome zadnjemu izdanju (iz 1951.) nema više nijednog primjera s *je* iza pokrivenoga *r*. Boranić je izdao jedno izdanje i 1940. godine, ali to izdanje predstavlja ponovno izdano 4. izdanje iz 1928. godine te se ne broji kao novo izdanje (naziva se banovinsko). Time je Dragutin Boranić izdao 10 pravopisnih izdanja sa svojim imenom plus četiri izdanja pod Broz-Boranićevim imenom.¹⁶

Godine 1941. osnovan je Hrvatski državni ured za jezik, a zadatak mu je bio da brine o pravilnosti i čistoći hrvatskoga jezika. Potpuno je nadzirao hrvatski jezik u javnoj

¹² Hrvatska pravopisna norma u 20. stoljeću:

<https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1822&naslov=hrvatska-pravopisna-norma-u-20-stoljecu>, pristupljeno: 10. rujna 2020.

¹³ Brozović, D., op. cit., str. 54.

¹⁴ Ivan Broz bio je vukovac, odnosno pripada školi hrvatskih vukovaca. Oni su zastupali Karadžićevu koncepciju hrvatskoga standardnoga jezika. Na čelu je bio Tomo Maretić, a ostali predstavnici, pored Ivana Broza, su Franjo Iveković, Pero Budmani, Armin Pavić i dr. Više o tome: Moguš, M., *Povijest hrvatskoga književnoga jezika*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1995., str. 180–183.

¹⁵ Bičanić, A., Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 88.

¹⁶ Brozović, D., op. cit., str. 55–57.

usmenoj i pisanoj uporabi, a bez njegova odobrenja nije se smjelo objaviti nijedno djelo koje bi sadržavalo jezične propise. Hrvatski jezik se tada trebao „očistiti“ od posuđenica (najviše srbizama), zabranila se uporaba ćirilice te ponovno uvode morfonološki pravopis.¹⁷ U to vrijeme Franjo Cipra, Petar Guberina i Kruno Krstić pripremaju za tisak novi fonološki *Hrvatski pravopis* (1941.), a u njemu nastoje vratiti prvotne Brozove pravopisne odredbe. No, zbog toga što se nije držao pravopisnih propisa, ponajviše zbog toga što je pisan po fonološkome načelu, pravopis je uništen, odnosno nije tiskan, a pretisak je objavljen 1998. godine.¹⁸ U tome razdoblju, točnije 1942. godine Adolf Bratoljub Klaić u suradnji s članovima Hrvatskoga državnoga ureda za jezik izdaju *Koriensko pisanje*, a 1944. godine Adolf Bratoljub Klaić i Franjo Cipra izdaju *Hrvatski pravopis*. Oba su pravopisa morfonološka te sadrže pravopisne propise Hrvatskoga državnoga ureda.¹⁹

Nakon Drugoga svjetskoga rata, uspostavom nove jugoslavenske države, počinje nova faza u standardizaciji hrvatskoga jezika. Srpski se jezik tada nameće kao državni jezik u sudstvu, državnoj upravi, diplomaciji, vojsci, policiji i administraciji. Zabranjuju se novotvorenice i oživljenice te u hrvatski jezik ponovno ulaze mnogi srbizmi. U Novome Sadu 1954. godine sastali su se hrvatski i srpski jezikoslovci te je nekolicina hrvatskih jezikoslovaca bila prisiljena potpisati Novosadski dogovor. Taj je dogovor srpskomu jezikoslovlju služio kao snažno oruđe u pokušajima provođenja srbizacije hrvatskoga jezika i pravopisa. Tako je izrađen *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika* (tzv. *novosadski pravopis*) tiskan 1960. godine, u hrvatskome izdanju latinicom i ijekavicom, a u srpskome izdanju ćirilicom i ekavicom. U tome pravopisu u poglavlju *Pravopisna terminologija* očituje se težnja za srbizacijom pa se propisuje zamjena hrvatskih naziva kao što su *uskličnik*, *točka* srbizmima *uzvičnik*, *tačka* i slično. Nakon 1960. bio je pritisak i na škole, medije i državnu upravu te je došlo do zabranjivanja tzv. kroatizama, odnosno svih hrvatskih razlikovnih značajka. Zbog svega toga je raslo nezadovoljstvo Hrvata pa su hrvatski intelektualci i Društvo hrvatskih književnika sastavili *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* 1967. godine. Tom *Deklaracijom* nije više na snazi bio *novosadski pravopis*, a hrvatski jezik je ponovno počeo slijediti vlastiti smjer jezičnoga razvitka.²⁰

¹⁷ Bičanić, A., Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 97.

¹⁸ Brozović, D., op. cit., str. 56.

¹⁹ Bičanić, A., Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 98.

²⁰ Ibidem, str. 99–101.

Slijedi pravopisni razvoj nakon *Deklaracije*. Hrvatski jezikoslovci Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš htjeli su vratiti Brozove i Boranićeve pravopisne propise. Napisali su 1971. godine *Hrvatski pravopis* te su čekali odobrenje da ga objave, no došlo je do Karađorđeva i njihov je pravopis bio povučen iz tiskare, a svi otisnuti primjerci bili su povučeni i uništeni. Neki primjerci su se uspjeli spasiti, a policija je uhitila onoga tko je posjedovao bilo kakav primjerak. Jedan od spašenih primjeraka dospio je u London te je tamo bio pretisak 1972. godine, a to izdanje naziva se *londonac*. S obzirom na to da je u Hrvatskoj bilo policijski zabranjeno, prema *londoncu* su se tiskala razna izdanja u inozemstvu. U Hrvatskoj je doživio pretisak tek 1990. godine., a sljedeća izdanja *Hrvatskoga pravopisa* ovih triju autora bila su 1994., 1995., 1996., 2000., 2002., 2003., 2004. i 2006. godine. U tim kasnijim izdanjima se vraćaju Boranićeve pravopisne odredbe, u 4. izdanju je prisutan cijeli niz dvostrukosti kako bi se uklonile neke navike koje su stvarane od 1960., dok su te neke dvostrukosti u kasnijim izdanjima uklonjene, no prije toga svega je izdan *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*.²¹

Priručnik su izdali Vladimir Anić i Josip Silić 1986. godine. U tome pravopisu nema primjera *tačka*, ali se ne vraćaju Boranićeva pravopisna pravila: „*d* se ne čuva ispred *c*, *č*, *ć* nego samo ispred *s* i *š*, *d* i *t* čuvaju se ispred afrikata samo u prefiksima, pokriveno *rje* čuva se samo u *ogrjev*, *ne ću* se piše sastavljeno“,²² a sve je tako i u novosadskome pravopisu. Taj pravopisni priručnik izlazi i 1987. godine, a onda ponovno i gotovo nepromijenjen 1990. godine. To izdanje iz 1990. godine se povuklo iz prodaje 1993. godine zbog neprimjerenosti naziva jezika. Anić i Silić su izdali još jedno izdanje 2001. godine, ali pod nazivom *Pravopis hrvatskoga jezika*. U tome zadnjemu izdanju Anić i Silić uvode dvostrukosti, dok ih Babić-Finka-Mogušev pravopis te godine ukida.²³

Suvremeniji hrvatski pravopisi koji su nastali nakon navedenih pravopisa su: *Hrvatski školski pravopis* autora Stjepana Babića, Sande Ham i Milana Moguša (izdanja iz 2005., 2008., 2009. i 2012.), zatim su Lada Badurina, Ivan Marković i Krešimir Mićanović 2007. i 2008. izdali *Hrvatski pravopis*, a pod istim naslovom je 2010. i 2011. godine izdan pravopis Stjepana Babića i Milana Moguša. Posljednji

²¹ Brozović, D., op. cit., str. 60–61.

²² Loc. cit.

²³ Ibidem, str. 61–62.

pravopis izdao je 2013. godine Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, pod vodstvom glavnoga urednika Željka Jožića, a nosi naslov *Hrvatski pravopis*.²⁴

²⁴ Pravopisi hrvatskoga jezika: <http://ihj.hr/stranica/pravopisi-hrvatskoga-jezika/30/>, pristupljeno: 19. kolovoza 2020.

3. O PRAVOPISNIM NAČELIMA

Pravopis se sastoji od dvaju konkretnih dijelova: „od pravopisnih pravila (propisa) te od pravopisnoga rječnika (popisa).“²⁵ U prvome dijelu obrađuju se problemi kada treba pisati *č, ć*, a kada *dž, đ*, kada treba pisati *ije*, a kada *je*. Zatim se obrađuju problemi do kojih dolazi zbog glasovnih promjena, pisanja stranih riječi, pravila o pisanju velikoga i maloga slova te pravopisnih i rečeničnih znakova. Drugi dio, pravopisni rječnik, donosi popis riječi s kojima je povezan kakav pravopisni problem.²⁶

Već su više puta u ovome radu bila spomenuta određena pravopisna načela te polemika o tome na kojemu će se načelu temeljiti koji pravopis. Vrijeme je da ih u ovome poglavlju sve iznesemo te ćemo objasniti samo ona ključna načela koja se najviše izmjenjuju u hrvatskim pravopisima i zbog kojih se javljaju određeni pravopisni problemi.

Najzastupljenija načela su fonološko i morfonološko te ćemo njih detaljnije objasniti u potpoglavljima koje slijede. Osim njih, prema Daliboru Brozoviću postoji još i fonetsko načelo, zatim etimološko načelo, koje još naziva i korijenskim te historijsko pravopisno načelo. Navodi još i ideografsko načelo za koje kaže da je rijetko zastupljeno u pravopisima te spominje i arbitrarne propise za koje kaže da nije pravopisno načelo u pravome smislu riječi.²⁷ Tomislav Ćužić za fonetsko načelo kaže da bismo po tome načelu svaki glas koji izgovorimo morali posebno bilježiti, a da bi to bilo teško i zamorno. Prema tome bi se propisivalo pisanje riječi npr. *lišće* kao *lišće*, *banka* kao *banjka* te *stric govori* kao *stridz govori*. Također kaže da, osim što je bilo zastupljeno u sanskrtskome pravopisu, ne postoji pravopis koji je nastao po fonetskome načelu.²⁸ Za etimološko (korijensko) načelo Brozović navodi da se po tome načelu piše onako kako se pisalo od davnina. Tvrdi da je važno razlikovati da se to, korijensko načelo ne bavi korijenima riječi, nego je za to načelo potrebno znati etimologiju koja je vrlo uska lingvistička disciplina. Tako bismo prema tome načelu pisali *dhor* umjesto *tvor*. Što se tiče historijskoga načela, Brozović je za primjer uzeo

²⁵ Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2006., str. 29.

²⁶ Loc. cit.

²⁷ Brozović, D., op. cit., str. 41–44.

²⁸ Ćužić, T., *Pravopisna norma*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015., str. 46.

francuski pravopis u kojemu se i danas često piše onako kako se nekada izgovaralo (npr. broj 100 se piše *cent*, a danas se izgovara *sā*).²⁹

Ćužić navodi još neka načela kojih se Brozović nije dotaknuo. On je fonološko načelo podijelio na fonološko u širem smislu koje je pravopisno nerelevantno (npr. *predbaciti, majci, čitaoca*) te na fonološko u užem smislu koje naziva i fonemskim (npr. *pothvat, apsurd, glazba*). Zatim navodi i fonološko-prozodijsko (npr. *vrijeme*), distribucijsko (npr. franc. *provence*), semantičko (npr. *Dugo Selo*), načelo imenske izvornosti – pri pisanju stranih imena (npr. *Camus* – „hrvatski“) i načelo imenske neizvornosti – pri pisanju stranih imena (*Kami* – srpski), a korijensko i etimološko načelo je razdijelio, nije ih svrstao pod jedno načelo.³⁰

3.1. Fonološko načelo

Fonološko načelo pretpostavlja da svakome fonemu u pismu uvijek odgovara isto slovo ili grafem.³¹ Za razliku od fonemskoga načela, ono se ne bavi ljudskim glasovima kao fizičkim pojavama, nego kako se ti glasovi održavaju u svijesti prosječnoga govornika određenoga jezika. Tako su za nas u fonološkome pravopisu svi navedeni fizički različiti glasovi tipa *n* jednostavno glas *n*. Takav shvaćen glas piše se u kosim crtama (npr. /n/) te se zove fonem (fonem = glas).³² Dakle, „fonološki je pravopis utemeljen na glasovnome načelu.“³³ Prema tome načelu se piše npr. *otpasti, srce, svadba, ropski, natkriti*, a tako se pravilno piše u hrvatskome jeziku, što znači da je hrvatski pravopis fonološki (s morfonološkim elementima).³⁴

3.2. Morfonološko načelo

Prema morfonološkome načelu „ne označuju se u pismu fonemi koji se stvarno izgovaraju“³⁵, nego se „suglasnik morfema“³⁶ zapisuje u formi koju ima ispred

²⁹ Brozović, D., op. cit., str. 43–44.

³⁰ Ćužić, T., op. cit., str. 57.

³¹ Badurina, L., *Pravopisne studije*, op. cit., str. 76.

³² Brozović, D., op. cit., str. 42.

³³ Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 29.

³⁴ Loc. cit.

³⁵ Brozović, D., op. cit., str. 42.

³⁶ Morfem je najmanja jezična jedinica koja ima značenje. Više o tome: Barić, E. i dr., *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 96.

samoglasnika.³⁷ U morfonološkome se pravopisu čuva glasovni sastav tvorbenih sastavnica, odnosno pazi se na morfeme te se prema njemu isti morfem uvijek piše istim grafemima (grafem = slovo), što znači da se ne provode glasovne promjene.³⁸ Da pojednostavimo, u ovome načelu se u pismu čuvaju granice morfema pa bi se pisalo npr. *sladka* (prema *sladak*), što znači da bi se morfem /slad/ uvijek bilježio isto, bez obzira na promjene na morfemskim granicama.³⁹ Prema tome bi se načelu onda trebalo pisati i npr. *odpasti, srdce, svatba, robski, nadkriti*. Morfonološko je načelo u hrvatskome jeziku prisutno npr. u riječima *gradski, podcrtati, podsjetiti* (a ne, *gracki, potcrtati, potsjetiti* kako bi se pisalo prema fonološkome načelu). Zbog toga kažemo da hrvatski pravopis ima morfonološke elemente, jer odstupa od strogo fonološkoga načela.⁴⁰

³⁷ Ćužić, T., op. cit., str. 51.

³⁸ Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 29.

³⁹ Badurina, L., *Pravopisne studije*, op. cit., str. 76.

⁴⁰ Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., op. cit., str. 29.

4. ANIĆ-SILIĆEVI PRAVOPISI

U ovome poglavlju govorit ćemo o dvama pravopisna izdanja Vladimira Anića i Josipa Silića. Tako ćemo kroz strukturu i sadržaj opisati *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* iz 1986. godine te *Pravopis hrvatskoga jezika* iz 2001. godine. Nakon toga, uslijedit će usporedba navedenih pravopisa. Vidjet ćemo koje razlike i sličnosti ova dvojica autora donose između prvoga (1986.) i zadnjega (2001.) objavljenoga izdanja.

4.1. *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (1986.)*

Vladimir Anić i Josip Silić 1986. godine izdali su *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Taj je priručnik „značio konačan prekid s novosadskom pravopisnom praksom, uspostavio je čvršću vezu s tradicijom hrvatskoga pravopisanja, ali i zacrtao nov put izrade priručnika te vrste.“⁴¹ Lada Badurina za *Pravopisni priručnik* također kaže: „ta je knjiga – na nov način promišljajući pitanja kompetencije pravopisne norme – unijela novosti u način njezina propisivanja, pa je utoliko i predstavljala blag *odmak* od broz-boranićevske *tradicije izrade* pravopisnih knjiga.“⁴² Godine 1987. izlazi drugo izdanje ovoga priručnika pa opet 1990., ali je to izdanje povučeno iz prodaje 1993. godine zbog neprimjerena naslova. Tako su autori 2001. godine izdali još jedno izdanje, ali ovaj put pod naslovom *Pravopis hrvatskoga jezika*.

Na početku *Pravopisnoga priručnika* iz 1986. godine nalazi se naslovna stranica (u kojoj su navedeni izdavači knjige te mjesto i godina izdanja) i predgovor te autori odmah nakon toga kreću s prvim poglavljem. Sadržaj se nalazi na samome kraju knjige u kojemu su poglavlja označena rednim rimskim brojevima. Svako glavno poglavlje zapisano je velikim tiskanim slovima, a potpoglavlja su zapisana, osim prvoga slova, malim tiskanim slovima. U priručniku je svako glavno poglavlje, isto kao i u sadržaju, označeno rednim rimskim brojem (koji se odnosi na broj poglavlja) te je zanimljivo da na tim stranicama nema brojeva stranica. One su uračunate, samo se na njima ne

⁴¹ Badurina, L., *Kratka osnova hrvatskoga pravopisanja*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996., str. 14.

⁴² Hrvatska pravopisna norma u 20. stoljeću:

<https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1822&naslov=hrvatska-pravopisna-norma-u-20-stoljecu>, pristupljeno: 10. rujna 2020.

nalazi broj, nego tek na sljedećoj stranici. Još je zanimljivo da su Anić i Silić prvi autori koji su u svojem pravopisu razdijelili rječnike. Tako imamo posebno poglavlje s rječnikom vlastitih imena, posebno poglavlje s rječnikom kratica te se na kraju nalazi i opći pravopisni rječnik. Rječnici se nalaze na samome kraju knjige tim redoslijedom. Priručnik ukupno ima 707 stranica, od toga rječnik vlastitih imena zauzima 22 stranice, rječnik kratica 12 stranica, dok opći pravopisni rječnik zauzima 492 stranice.

4.2. Pravopis hrvatskoga jezika (2001.)

Što se tiče *Pravopisa hrvatskoga jezika* iz 2001. godine, u njemu se sadržaj ovaj put nalazi na početku knjige, nakon naslovne stranice i predgovora. Poglavlja su u sadržaju, isto kao i u *Pravopisnome priručniku*, označena rednim rimskim brojevima, ali su glavna poglavlja napisana malim tiskanim slovima (osim prvoga slova). U ovome izdanju u sadržaju nisu navedena potpoglavlja, nego njih možemo naći u knjizi, tek kada se upustimo u čitanje. Ni u ovome izdanju nema brojeva na stranicama gdje su označena glavna poglavlja, ali zato se ponovno pojavljuju rječnici koji su ovaj put navedeni drukčijim redoslijedom. *Pravopis* (2001.) je opsegom s ukupno 970 stranica puno veći od *Pravopisnoga priručnika* (1986.), a to možemo zahvaliti bogatijim pravopisnim rječnicima. Prvo je opći pravopisni rječnik koji zauzima 706 stranica, zatim rječnik vlastitih imena koji zauzima 34 stranica, a rječnik kratica nalazi se na samome kraju i on zauzima 13 stranica.

Govoreći o strukturi navedenih pravopisa u odnosu na ostale pravopise, Anić i Silić su prvi uveli poglavlje o transkripciji i transliteraciji stranih vlastitih imena za ukupno trideset jezika:⁴³ albanski, arapski, bugarski, češki, danski, engleski, finski, francuski, hindski, japanski, kineski, latinski, mađarski, makedonski, nizozemski, norveški, novogrčki, njemački, poljski, portugalski, rumunjski, ruski, slovački, slovenski, starogrčki, svahili, španjolski, švedski, talijanski i turski. Autori objašnjavaju da je transkripcija „prenošenje sustava jednih fonema u sustav drugih fonema primjenom specijalnog sustava uvjetnih znakova. Zadaća joj je da utvrdi način izgovaranja kojim se približno (cilj joj je: što točnije) ostvari izvorni način izgovaranja.“⁴⁴ Za transliteraciju navode da je „prenošenje sustava jednih grafema u sustav drugih grafema primjenom

⁴³ Badurina, L., *Pravopisne studije*, op. cit., str. 19.

⁴⁴ Anić, V., Silić, J., *Pravopis hrvatskoga jezika*, Novi Liber; Školska knjiga, Zagreb, 2001., str. 178.

specijalnog sustava uvjetnih znakova. Zadaća joj je da utvrdi način pisanja kojim se točno identificira izvorni s transliteriranim načinom pisanja.⁴⁵ Oni oblici koji su ušli u hrvatski jezik, a da su ti oblici transliterirani po kojemu drugome sustavu transliteriranja, ne podliježu našem sustavu transliteriranja. Ti su oblici ušli u tradiciju te u njoj i ostaju, npr. *Sulejman* (po predloženome našem sustavu trebalo bi pisati *Silejman*), *Tokio* (trebalo bi *Tokjo*), *Karađoz* (trebalo bi *Karagez*) itd.⁴⁶

Zanimljivo je i što izvršni urednik Slavko Goldstein donosi u predgovoru ovoga pravopisa. Navodi da su Vladimir Anić i Josip Silić na pravopisu počeli raditi 25 godina prije od samoga objavljivanja. Pri tome bi se njihova koncepcija rada mogla sažeti na nekoliko bitnih načela. Bilo bi to da su se vodili fonološkim pravopisnim načelom te time slijedili stogodišnju tradiciju hrvatskoga pravopisanja, onu koju je postavio Ivan Broz svojim *Hrvatskim pravopisom* iz 1982. godine. Tu su tradiciju obogatili novom, suvremenijom znanstvenom interpretacijom koja se pojavila tijekom razvoja hrvatskoga pisanoga i govorenoga jezika. Prilagodili su i pravopisna pravila realnom izgovoru suvremenoga hrvatskoga jezika. U pravopisu su izbjegavali razrađivati problematiku kojom bi se trebao baviti leksik ili gramatika. Također, nastojali su izbjegavati i dvostrukosti koje ne prihvaća govorna praksa živoga jezika. Trudili su se da pravila koja su naveli budu precizno i jasno formulirana te su ih potkrijepili bogatim rječnicima. Uz sve to, urednik Goldstein navodi da su autori razradili i dopunili pravila i upute, obnovili primjere te su obogatili pravopisne rječnike. Na kraju su Novi Liber i Školska knjiga objavili *Pravopis hrvatskoga jezika* s uvjerenjem da će to djelo razjasniti neka otvorena pitanja koja su se javljala i koja se javljaju na području hrvatskoga pravopisanja.

⁴⁵ Loc. cit.

⁴⁶ Loc. cit.

5. USPOREDBA ANIĆ-SILIĆEVIH PRAVOPISA

Anić i Silić su se u svojim pravopisima nastojali riješiti svega nepravopisnoga, odnosno bavili su se samo pravopisnim pitanjima pa su izbjegavali pisati o problemima kojima se bave gramatike, rječnici i drugi jezikoslovni priručnici. Pravopisi se ističu i po jasnim i dosljednim provođenjem pravopisnih načela, a u prilog tome ide logičnija i jednostavnija pravopisna norma. Autori poštuju kompetencije norme koju propisuju, tradicionalni su u normi te inovativni u načinu njezina propisivanja.⁴⁷ Također, u Anić-Silićevim pravopisima „ne govori se o podjelama suglasnika po akustičkim i artikulacijskim svojstvima, nego se pravila formuliraju na temelju potpuno pravopisnoga pristupa ili se govori o kombinacijama fonema te kako se one ostvaruju u pismu, usp. 'Fonem *b* ispred fonema *c, č, ć, f, h, k, s, š, i t* zamjenjuje se fonemom *p* [...] Fonemi *ž (dž), ž (đ) i g* ispred fonema *c, č, ć, f, h, k, s, š, i t* zamjenjuju se fonemima *č, ć i k* [...]“⁴⁸

U daljnjim ćemo potpoglavljima uspoređivati pravopise ovih dvaju autora. Kroz najčešće probleme koji su zastupljeni u pravopisima usporedit ćemo pravopise koje smo opisali, *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* iz 1986. te *Pravopis hrvatskoga jezika* iz 2001. godine. Pritom ćemo se služiti terminologijom kojom su se služili i sami autori u navedenim pravopisima. Prikazat ćemo koja pravila pravopisi donose za pojedine probleme te koje su razlike ili sličnosti ovih dvaju pravopisnih izdanja. Zahvatit ćemo problematiku kao što je sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi, kraćenje riječi, sklonidba stranih vlastitih imena, pisanje *jata* iza pokrivenoga *r*, kombinacija fonema *d* i *t*, veliko i malo početno slovo te ćemo prikazati kako autori pišu pravopisne znakove.

5.1. Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi

Anić i Silić u *Pravopisnome priručniku* (1986.) navode čitav niz pravila za pisanje riječi sastavljeno ili rastavljeno. Tako navode da se sastavljeno pišu sve riječi koje imaju prefikse, sufikse i nastavke, npr. *nažalost, dokraja, usput, prastar, predračun, izdaleka*. Ako u tim riječima neka od sastavnica može imati i ulogu prijedloga, tada se

⁴⁷ Badurina, L., *Hrvatski pravopis na pragu novoga tisućljeća*, Fluminensia: časopis za filološka istraživanja, Vol. 13 No. 1-2, 2001., str. 132. (<https://hrcak.srce.hr/12738>)

⁴⁸ Badurina, L., *Pravopisne studije*, op. cit., str. 14.

piše rastavljeno, npr. autori navode rečenicu *Došao je do kraja ulice*, a u toj je rečenici riječ *do* u funkciji prijedloga, pa se tada *dokraja* piše rastavljeno, što nije slučaj u rečenici *Iscrpio se dokraja*, gdje *do* nema funkciju prijedloga. Još ćemo izdvojiti primjere *izdaleka* (*Na sve to gleda izdaleka* prema *Stigao je iz daleka puta*) i *pokoji* (*Pokoji bi čamac trebalo ostaviti* prema *Po koji si čamac došao?*).⁴⁹ Po navedenom pravilu piše se sastavljeno i riječ *naprimjer*, za koju su autori u općemu pravopisnome rječniku naveli da se može pisati i rastavljeno jer *na* također može biti prijedlog (*Radio sam naprimjer i pod temperaturom* prema *Pazi više na primjer nego na pravilo*).⁵⁰ Isto tako, u pravopisnome su rječniku autori sastavljeno naveli i primjere *nasreću*, *napriliku*, *naljeto* i sl. U *Pravopisu* (2001.) nema promjena za ovo pravilo, gotovo je sve jednako, čak su i primjeri jednaki, osim što su drukčije raspoređeni.

Sljedeće pravilo koje se navodi također u oba pravopisa je pisanje riječi *ne*, odnosno pisanje negacija. Autori navode da se glagolski oblici pišu rastavljeno od riječi *ne*, npr. *ne pišem*, *ne budem pisao*, *ne pišući* i sl., a „jedino se nenaglašeni (enklitički) oblici prezenta glagola *htjeti* pišu zajedno s riječju *ne*: *neću*, *nećeš*, *neće*, *nećemo*, *nećete*, *neće*.“⁵¹ Jednaki slučaj je i s riječju *ni* u nenaglašenim oblicima prezenta glagola *biti*, pa se i ona piše sastavljeno s njima, npr. *nisam*, *nisi*, *nije*, *nismo*, *niste*, *nisu*. Navedeni su i primjeri u kojima je riječ *ne* srasla u jednu riječ pa se tada *ne* nikad ne odvajava od tih glagola, a to su: *nemati*, *nenavidjeti*, *nedostajati* te u oblicima *nemoj*, *nemojmo* i *nemojte*. *Ne* se piše sastavljeno i s riječju s kojom se nalazi kada je u funkciji prefiksa (prošlo pravilo), npr. *nečovjek*, *netko*, *neznanac*, *nedužan*, a piše se sastavljeno i s imenicama, pridjevima, zamjenicama i priložima.⁵² Uvijek se vodila polemika o tome hoće li se riječ *neću* pisati sastavljeno ili rastavljeno, a vodi se i dan danas. Tako se u medijima prikazivala rasprava koju su vodili Ivo Pranjković i Dalibor Brozović. Pranjković je tvrdio da načelo sastavljenoga pisanja *neću* vremenski više prevladava od pisanja *ne ću*, kako ga pišu Babić, Finka i Moguš u *Hrvatskome pravopisu* u 5. izdanju. Na to je Brozović rekao kako se ne slaže s Pranjkovićem iz razloga što sastavljeno pisanje riječi *neću* ne pripada hrvatskoj tradiciji iz razloga što

⁴⁹ Anić, V., Silić, J., *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Sveučilišna naknada Liber; Školska knjiga, Zagreb, 1986., str. 84.

⁵⁰ Ibidem, str. 419.

⁵¹ Ibidem, str. 85.

⁵² Loc. cit.

je takvo načelo nametnuto šestojanuarskom diktaturom i novosadskim diktatom.⁵³ Bilo kako bilo, pravopisi su donijeli svoja pravila oko takvoga načina pisanja, ali je svakako zanimljivo proučavati ostale jezikoslovce koji iznose svoja mišljenja oko takvih problema.

U oba pravopisa se opisuju i prefiksoidi i sufiksoidi, koji se pišu sastavljeno s riječima uz koje se nalaze, isto kao i prefiksi i sufiksi. Neki od primjera koji su navedeni su: *općedruštveni* (prefiksoid *opće-*), *nadrstručnjak* (prefiksoid *nadri-*), *minisuknja* (prefiksoid *mini-*), *jezikoslovlje* (sufiksoid *-slovlje*).⁵⁴

Zanimljivo je kako autori pristupaju problemu oko pisanja složenica. Navode da „jedinice uključene u subordinirane (podređene) složenice čine jedan, a jedinice uključene u koordinirane (priređene) složenice – dva ili više pojmova.“⁵⁵ Tako se sastavljeno pišu jedinice uključene u subordinirane složenice sa spojnikom *-o-*, npr. *književnokritički* (prema *književna kritika*), *južnoamerički* (prema *Južna Amerika*), *političkoekonomski* (prema *politička ekonomija*) i sl., a jedinice bez spojnika *-o-* odvajaju se crticom, npr. *vikend-kuća*, *spomen-ploča*, *Ivanić-Grad* i sl. (u takvim se složenicama ne deklinira prva riječ, npr. *vikend-kuće*). Postoje subordinirane složenice rastavljene crticom u kojima se dekliniraju i jedna i druga riječ, a to su npr. *žena-heroj* (*žene-heroja*), *ljudi-žabe* ili *čovjek-genij*. Autori navode da se sastavljeno pišu riječi *stranputica*, *crvenperka*, *vodenbuha*, a ne s crticom (kako bi se po gore navedenom pravilu trebalo pisati) jer prva jedinica završava sonantom *m, n, nj, l, lj, r, v*, ili *j*.⁵⁶

Zadnje pravilo je sastavljeno ili rastavljeno pisanje brojeva riječima. Nalažu pravilo da se brojevi od dva do devet (s njihovim varijantama, npr. od broja šest su varijante *šes-* i *šez-*) udružuju s brojevima deset i sto u složenice i pišu se sastavljeno, npr. *dvadeset*, *petsto*, *šezdeset*, *osamsto*, dok se ostali glavni brojevi pišu rastavljeno, npr. *dvadeset jedan*, *sto pedeset osam*. Sve brojne imenice i brojni pridjevi kao i jedinice složenih rednih brojeva pišu se sastavljeno, npr. *dvadesetpetorica*, *dvadesetpetori*, *stopedesetdrugi*. Kada se javi jedinica *put*, ona se ponaša kao sufiks pa se piše sastavljeno, npr. *sedamput*, *tisućuput*, a tako se piše i s drugim riječima,

⁵³Predstavljen tematski četverbroj časopisa *Dometi* – „Hrvatski pravopis 1892.-2002.“: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/predstavljen-tematski-cetverbroj-casopisa-dometi-hrvatski-pravopis-18922002/205101.aspx>, pristupljeno: 10. rujna 2020.

⁵⁴ Ibidem, str. 85–86.

⁵⁵ Ibidem, str. 86.

⁵⁶ Ibidem, str. 86–87.

npr. *nekiput, kolikoput*.⁵⁷ U takvim primjerima možemo uočiti koliko su Anić i Silić zapravo dosljedni pravilima koje nalažu.

Proučavajući izdanje iz 2001. godine možemo uočiti da autori nisu donijeli bitnije promjene u ovoj kategoriji u odnosu na izdanje iz 1986. godine. Naveli su čak i jednake primjere, izmijenili su tek pokoji u nekim od pravila, npr. u izdanju iz 1986. za pisanje negacija, odnosno sraslica naveden je primjer *nesvrstavanje* kojega nema u izdanju iz 2001. godine. Također, u izdanju iz 2001. stoji primjer *neuvažavanje* kojega pak nema u ranijemu izdanju.

5.2. Kratice

Anić i Silić za kraćenje riječi navode nekoliko pravila. Ako se krati jedna riječ, bila ona jednostavna ili složena, obično se uzima prvih nekoliko slova početne riječi ili prva slova početnih slogova. Autori su u *Pravopisu* (2001.) naveli primjere *prof.* – *profesor* i *stslav.* – *staroslavenski*, dok su u *Priručniku* (1986.) još naveli *gppuk.* – *generalpotpukovnik*.⁵⁸ U rječniku kratica se za ovo pravilo nalaze još primjeri kao što su *aor.* – *aorist*, *čl.* – *članak*, *instr.* – *instrument*, *reč.* – *rečenica*, *usp.* – *usporedi* i slično. Takve se kratice pišu malim slovima i s točkom na kraju.

Ako se krate skupovi riječi, odnosno dvije ili više riječi, također se uzimaju početna slova svake riječi ili slogova. Jedinice takvih kratica pišu se rastavljeno malim slovima (osim ako se same po sebi ne pišu velikim početnim slovom) i s točkom na kraju svake jedinice ili s točkom samo na kraju (ako se izražavaju odnosi među jedinicama teksta). Autori su u oba izdanja naveli primjere *glag. pril.* – *glagolski prilog*, *i sl.* – *i slično* te *i t. sl.* – *i tome slično*, dok se u izdanju iz 1986. nalazi još i primjer *pr. n. e.* – *prije nove ere*, a u izdanju iz 2001. *pr. Kr.* – *prije Krista*. Za ovo pravilo su naveli tri iznimke. Za primjere *i tako dalje*, *to jest* i *naprimjer* kažu da se njihove kratice pišu sastavljeno i s točkom samo na kraju: *itd.*, *tj.*, *npr.*⁵⁹ Izdvojiti ćemo još nekoliko primjera koje su za ovo pravilo naveli u rječnicima kratica: *glag. im.* – *glagolska imenica*, *nav. dj.* – *navedeno djelo*, *red. br.* – *redni broj*, *v. sl.* – *veliko slovo*.

Riječi koje su u sastavu vlastitoga imena krata se na način da se uzima samo prvo slovo svake riječi. Takve se sve kratice pišu velikim početnim slovima bez točke.

⁵⁷ Ibidem, str. 87–88.

⁵⁸ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 114.; Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 96.

⁵⁹ Ibidem, 2001., str. 114–115.; 1986., str. 96–97.

U izdanju iz 1986. navedeni su primjeri *AKU – Akademija za kazališnu umjetnost i SRBiH – Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina*, dok su u izdanju iz 2001. navedeni primjeri *SAD – Sjedinjene Američke Države* te *HAZU – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti*. U tome je izdanju još dodano pravilo (kojeg u *Priručniku* iz 1986. nema) da se u takvim kraticama vlastitih imena ne obuhvaćaju veznici i prijedlozi, što možemo vidjeti u zadnjemu primjeru.⁶⁰ U rječnicima kratica oba pravopisa je još naveden čitav niz takvih kratica, a ono što možemo zamijetiti je to da *Pravopis hrvatskoga jezika* iz 2001. donosi za svaku kraticu ove kategorije i genitivni oblik, što nije slučaj u rječniku kratica *Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* iz 1986. godine. Tako za *EU – European Union* stoji da se u genitivu piše kao *EU-a*. Između osnove i genitivnoga nastavka stavlja se crtica. *FBI – Federal Bureau of Investigation* piše se u genitivu kao *FBI-a*, *INA – Industija nafte* kao *INA-e* i npr. *UEFA – Union Europeenne de football association* kao *UEFA-e*.

Autori su još naveli i kako se krata imena ljudi, a to je da se uzme samo prvo slovo imena i stavi se točka. Npr. *T. (Thomas) Hardy* ili *N. (Nikolaj) J. (Jakovlevič) Majakovskij* itd.⁶¹

Spominju i da se ponekad, „da bi se postiglo blagozvučje ili da bi se udovoljilo morfološkim zakonitostima jezika (što sve omogućava da se takva kratica lakše osamostali), uzima i još koji glas (osim prvog),“⁶² npr. *ZEKAEM – Zagrebačko kazalište mladih*. Takve se kratice mogu toliko osamostaliti da se mogu rabiti kao samostalne riječi, a onda se i pišu tako, s time da se prvo slovo piše velikim, a ostala slova malim početnim slovom, npr. *Hina, Unesco, Skoj* itd. Kod takvih kratica se između osnove i nastavaka ne stavlja crtica kada se radi o genitivnome obliku, npr. *Hine, Unesca, Skoja*.⁶³

Autori još navode i kratice koje se odnose na mjerne jedinice. Kažu da su one zapravo simboli pa se, s obzirom na to, ne pišu s točkom. U pravilu se pišu malim slovom, ali je moguće pisati i velikim početnim slovom ako se radi o Međunarodnom sustavu mjernih jedinica, npr. *g – gram, m – metar, A – amper* (a u izdanju iz 1968. stoji i *a*).⁶⁴ Neki od primjera koje još spominju u rječniku kratica su: *cm – centimetar, hl – hektolitar, Hz – herc* (prema 1986. i *hz*), *W – vat* (prema 1986. i *v*) itd.

⁶⁰ Ibidem, 2001., str. 115.; 1986., str. 97.

⁶¹ Loc. cit.

⁶² Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 115.

⁶³ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 115–116.; Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 97–98.

⁶⁴ Ibidem, 2001., str. 116.; 1986., str. 97–98.

5.3. Sklonidba stranih vlastitih imena

Kada je riječ o pisanju stranih imena ljudi, tada autori u oba pravopisa navode pravila da ako strana imena ljudi dolaze iz jezika koji se služe latiničkim pismom, piše se onako kako je izvorno u tim jezicima iz kojih dolaze, npr. *Francesco Appendini, Jan Kasprowicz, Elisabeth Bergner*. Nadalje, ako strana imena ljudi dolaze iz jezika koji se služe ćiriličkim ili nekim drugim pismom, pišu se prema određenim transkripcijsko-transliteracijskim pravilima, npr. *Mao Zedong, Aleksandr Sergejevič Puškin, Valentina Tereškova*. U *Pravopisnome priručniku* (1986.) autori navode još jedno pravilo, a ono glasi da se imena iz prvoga i imena iz drugoga pravila mogu pisati prilagođena određenim transkripcijskim pravilima (npr. *Frančesko Apendini, Mao Dzedung, Aleksandar Sergejevič Puškin*), a kada se takva imena sklanjaju, između osnove koja završava na *i* i nastavka u kosim padežima umeće se *j*, npr. *Frančeska Apendinija, Džona Golsvordija* i sl. Navedeno su pravilo autori izbacili u *Pravopisu* iz 2001. godine.⁶⁵

Pridjevi na *-ov/-ev* i *-in* napravljeni od stranih imena ljudi pišu se onako kako se pišu i imena od kojih su napravljeni, npr. *Appendiniev, Goetheov, Snorriev*. U izdanju iz 1986. još stoji da se „u transkribiranim pridjevima napravljenim od imena kojima osnova završava na *i* i *ev* umeće se *j*: *Apendinijev, Esterhazijev, Kamijev* itd.“⁶⁶ Pridjevi na *-ski, -ovski/-evski, -ijanski* i *-inski* napravljeni od stranih imena ljudi pišu se prema određenim transkripcijskim pravilima te se u njima između osnove koja završava na *i* i sufikasa *-evski* i *-inski* umeće *j*, npr. *apendinijevski, geteovski, inenijevski*. U izdanju iz 2001. nalazi se još pravilo kojega nema u starijem izdanju: „dopušta se izvorno pisanje u slučajevima u kojima se gubi prepoznatljivost polaznog oblika prema uobičajenoj transkripciji: *sisleyevski* umjesto *sizlejevski* od *Sisley, o'neilovski* umjesto *onilovski* od *O'Neil*.“⁶⁷ Prema tim pravilima možemo uočiti da transkribiranu osnovu prati fonološko pravopisno načelo, a pridjevi se na *-ski, -ovski/-evski, -ijanski* i *-inski* tvore fuzioniranjem tvorbenog sufiksa na transkribiranu osnovu.⁶⁸

Postoje neke razlike u sklonidbi stranih imena između ovih dvaju pravopisnih izdanja. Autori navode pravila kako se sklanjaju pojedina imena koja završavaju

⁶⁵ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 209.; Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 174–175.

⁶⁶ Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 176.

⁶⁷ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 210.

⁶⁸ Badurina, L., *Kratka osnova*, op. cit., str. 153.

određenim samoglasnikom ili suglasnicima. Sličnosti i razlike najbolje ćemo uočiti kroz pravila i primjere koje donosi Tablica 1. Tako će se u prvome stupcu nalaziti pravila, u drugome će biti primjeri kako se sklanja po *Pravopisnome priručniku* iz 1986., dok će se u trećemu stupcu nalaziti primjeri kako se sklanja po *Pravopisu* iz 2001. godine.

Tablica 1. Sklonidba stranih imena ljudi u Anić-Silićevim pravopisima iz 1986. i 2001.

PRAVILA	1986.	2001.
imena kojima osnova završava na suglasnik	Samuel Goldwin → Samuela Goldwina	Samuel Goldwin → Samuela Goldwina
imena kojima osnova završava na <i>i</i> (<i>i</i> , <i>y</i> , <i>ie</i> – izgovorno)	Jacques Tati → Jacquesa Tatia; Henry → Henrya; Gillespie → Gillespiea	Jacques Tati → Jacquesa Tatia i Jacquesa Tatija; Henry → Henrya i Henryja; Gillespie → Gillespiea i Gillespieja
imena kojima osnova završava na <i>o</i>	Nicola Abbagnano → Nicole Abbagnana	Nicola Abbagnano → Nicole Abbagnana
imena kojima osnova završava na <i>u</i>	Ione Rebreanu → Ionea Rebreanua	Ione Rebreanu → Ionea Rebreanua
imena kojima osnova završava na <i>e</i>	Friedrich Nietzsche → Friedricha Nietzschea	Friedrich Nietzsche → Friedricha Nietzschea
imena kojima osnova završava na <i>e</i> , a pripadaju slavenskim jezicima	Maroje → Maroja	Maroje → Maroja

U tablici možemo uočiti da postoji razlika u sklonidbi kada je riječ o imenima koja (izgovorno) završavaju na samoglasnik *i* (izgovorno to može biti *i* y te *ie*), tj. izdanje iz 2001. godine dopušta i oblike s umetnutim *j*. Umetnutoga *j* nema u izdanju iz 1986. godine, a takav pristup formiranja pravopisnoga pravila je zapravo „pravopisniji od tradicijskog (onog prema kojem se u navedenim pozicijama piše umetnuto *j*) jer svoja pravila ustanovljuje na pravopisnom planu, a ne uključuje u njih i pozivanje na ortoepski

plan.⁶⁹ No, takav način pisanja i nije baš zaživio pa su Anić i Silić u izdanju iz 2001. uveli dvije mogućnosti pisanja. U ostalim slučajevima pravopisi se podudaraju, odnosno imena se jednako sklanjaju.

Što se tiče sklonidbe ženskih stranih imena, ona se sklanjaju ako završavaju na *a*, npr. *Sofia Loren* → *Sofie Loren*, *Maria Curie-Skłodowska* → *Marie Curie-Skłodowske*. U izdanju iz 2001. su, kao i u sklonidbi stranih muških imena, dopušteni i oblici s umetnutim *j*, npr. *Sofije Loren*, *Marije Curie-Skłodowske*. U oba pravopisa stoji da ako strana ženska imena ne završavaju na *a*, tada se ni ne sklanjaju, npr. *Ingrid Bergman* → *film Ingrid Bergman*. Sklanjaju se još samo imena koja završavaju na *e*, ali da taj *e* nije pod naglaskom, npr. *Jacqueline Kennedy* → *Jacquelini Kennedy*.⁷⁰

Ako usporedimo sklonidbu muških i ženskih stranih imena prema ranije opisanim pravilima, onda možemo primijetiti da se pored muških imena uvijek sklanjaju i njihova prezimena, što nije slučaj kod ženskih prezimena. Ženska se prezimena sklanjaju isto kao i imena, samo kada završavaju na *a*.

5.4. Pisanje *jata* iza pokrivenoga *r*

Za pisanje *jata* iza pokrivenoga *r* u oba pravopisa stoji pravilo: „alternanta *e* zamjenjuje alternantu *je* u slogovima gdje se sreće skup suglasničkih fonema + *r* + *je*.”⁷¹ Primjere koje su naveli za to su *bregovi*, *sprečavati*, *vredniji*, *vremena* i *crepić*. Ono što je zanimljivo, autori u izdanju iz 2001. godine navode da se bez obzira na navedeno pravilo u praksi negdje može naići i na pisanje navedenih primjera s *je*, npr. *brjegovi*, *sprječavati*, *vrjedniji*, *crjepić* i sl. Navode još u oba pravopisa da alternanta *e* ne zamjenjuje alternantu *je* kada suglasnički fonem pripada sufiksu, a ostali dio (*r* + *je*) korijenu, npr. *razrjeđivati* (prema *raz* + *rijediti*).⁷² U sljedećoj tablici ćemo kroz primjere iz općega pravopisnoga rječnika prikazati koliko se pravopisi zapravo razlikuju te kako pišu pojedine primjere.

⁶⁹ Matešić, M., *Načelo tradicije u pravopisu, Jezična politika i jezična stvarnost*, HDPL, Zagreb, 2009., str. 208.

⁷⁰ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 212.; Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 178.

⁷¹ Ibidem, 2001., str. 124.; 1986., str. 106.

⁷² Ibidem, 2001., str. 125.; 1986., str. 107.

Tablica 2. Pisanje *jata* iza pokrivenoga *r*

1986.	2001.
pogreška	pogreška
bregovi/brijezi	bregovi/brijezi
vredniji	vredniji
trezniji	trezniji
pomodreti	pomodreti i pomodrjeti
ogrev i ogrjev	ogrjev

Iz tablice možemo uočiti da ima svega dva primjera koji se razlikuju. Treba napomenuti da se u izdanju iz 2001. godine u općemu pravopisnome rječniku pored riječi *pogreška*, *bregovi*, *vredniji*, *trezniji* i sl. nalazi v. 401 što upućuje na paragraf 401. u tome izdanju, a odnosi se na ranije opisano pravilo, da se i ti oblici mogu ponegdje naći u praksi. Primjer *pomodrjeti* se nalazi u rječniku, ali zasebno, ne uz primjer *pomodreti* i donosi da glagolski pridjev radni glasi *pomodrio – pomodrjela*, a glagolski prilog sadašnji *pomodrevši*. U izdanju iz 1986. *ogrjev* je kao takav jedini primjer u kojem se piše *jat* iza pokrivenoga *r*, ali stoji i mogućnost pisanja *ogrev*, dok je u izdanju iz 2001. naveden samo *ogrjev*.

5.5. Kombinacija fonema *d* i *t*

U ovome potpoglavlju prikazat će se kako su autori pisali foneme *d* i *t* ispred fonema *s* i *š* te kako se pišu skupovi *dc*, *tc*, *dč*, *tč* na granici korijena i sufiksa, odnosno pisanje riječi na *-dac*, *-dak*, *-tac* i *-tak*.

Oba pravopisa objašnjavaju da „fonem *d* s fonemima *s* i *š* očituje se u pismu kao *ds* i *dš*, a u izgovoru kao *ts* i *tš* (na granici prefiksa i osnove), odnosno *c* i *č* (na granici osnove i sufiksa).“⁷³ Primjeri za to su *odsad*, *odšetati*, *gradski*, *odsijeći* i sl., što

⁷³ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 136.; Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 117.

znači da se fonem *d* ne gubi te možemo uočiti da se u tim primjerima radi o morfonološkome pravopisnome načelu.

Nadalje, u izdanju iz 2001. godine stoji objašnjenje da se na granici „korijena i sufiksa skupovi *dc*, *tc*, *dč* i *tč* načelno ostvaruju kao *c* i *č*.”⁷⁴ Neki od primjera koje su autori izdvojili su *domorodac* – *domoroca*, *domoroci* i *domoroče*; *zubatac* – *zubaca*, *zubaci* i *zubače*, a tako je i u izdanju iz 1986. godine. U tim primjerima možemo uočiti fonološko pravopisno načelo, ali ono se u izdanju iz 2001. miješa s morfonološkim jer autori u tome izdanju donose da „ondje gdje dolazi do kontekstom nerješiva potiranja izrazne (pa onda i sadržajne) razlike između jednih i drugih oblika, između oblika *c* i *č* te oblika sa *dc*, *tc*, *dč* i *tč*, navode se oblici sa *dc*, *tc*, *dč* i *tč*.”⁷⁵ Samo je nekoliko takvih primjera koje su autori izdvojili: *bradac* – *bratac* (*bradca* – *bratca*), *ledac* – *letak* (*ledci* – *letci*), *mladac* – *mlatac* (*mladca* – *mlatca*).⁷⁶ Preglednije ćemo to prikazati u sljedećoj tablici te izdvojiti još nekoliko primjera iz pravopisnih rječnika.

Tablica 3. Usporedba pisanja riječi na *-dac*, *-dak*, *-tac* i *-tak* u nominativu množine

	1986.	2001.
napitak	napici	napici
podatak	podaci	podaci
predak	preci	preci
bradac	-	bradci
bratac	braca (G jd.)	bratci
ledac	leci	ledci
letak	leci	letci
mladac	mlaci	mladci
mlatac	mlaci	mlatci

Ako proučimo tablicu, onda možemo reći da su autori dosljedni u vezi s pravilima koja nalažu. Načelno se ne umeću *d* i *t* u riječima koje završavaju na *-dac*, *-dak*, *-tac* i *-tak* te u tom slučaju nema razlike između ovih dvaju pravopisnih izdanja. Razlika se pojavljuje tamo gdje se mogu pojaviti isti oblici pri sklonidbi dviju različitih riječi. Npr. u

⁷⁴ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 134.

⁷⁵ Ibidem., str. 134–135.

⁷⁶ Loc. cit.

izdanju iz 1986. za riječ *ledac* i *letak* nominativ množine za obje riječi glasi *leci*. Autori su to u izdanju iz 2001. izmijenili pa su uveli da u takvim primjerima može doći do oblika s umetnutim *d* i *t* (npr. *ledci* od *ledac* i *letci* od *letak*) da ne bi dolazilo do zbunjivanja o kojoj se riječi radi, makar se tada radi o morfonološkome načelu.

5.6. Veliko i malo početno slovo

U ovome potpoglavlju nećemo detaljno opisivati koja sve pravila Anić i Silić donose za pisanje velikoga i maloga početnoga slova, nego ćemo izdvojiti samo one dijelove koji se razlikuju u pravopisnim izdanjima iz 1986. i 2001. godine. Neka su pravila dopunjena u izdanju iz 2001. godine, a neka se razlikuju s ranijim izdanjem.

Poglavlje *Veliko početno slovo u vlastitim imenima* autori su podijelili u dvije cjeline. U prvu cjelinu ubacili su pravila kod kojih se velikim početnom slovom pišu svi članovi, osim pomoćnih riječi (prijedloga, veznika i članova). U toj cjelini sve je jednako u oba pravopisna izdanja, samo što se u izdanju iz 2001. godine nalazi još i pravilo kod kojega se velikim početnim slovom pišu i nazivi prometala, kao što su brodovi, zrakoplovi, svemirske letjelice itd. Primjere koje su za to autori naveli su: *Concorde* (zrakoplov), *Boeing 747* (zrakoplov), *Košljun* (brod), *Sputnik II* (svemirska letjelica) te *Voyager 2* (svemirska letjelica).⁷⁷

U drugu cjelinu autori su ubacili pravila kod kojih se velikim početnim slovom piše samo prvi član, osim ako se drugi članovi sami po sebi ne pišu velikim početnim slovom. U toj se cjelini nalazi više primjera koje su autori naveli u zadnjemu izdanju, a da ih nema u onome iz 1986. godine. Prvo pravilo je da se velikim početnim slovom pišu crkve, npr. *Katolička crkva*, *Rimokatolička crkva*, *Metodistička crkva*, *Ortodokсна crkva*, *Baptistička crkva*, *Anglikanska crkva* i dr. Ovdje ćemo još samo napomenuti da kada je riječ o nazivu crkve kao zgrade, tada ju autori u izdanju iz 2001. godine pišu velikim početnim slovom, npr. *Crkva svetog Marka*. Nadalje, navode i da se velikim početnim slovom pišu i nazivi ordena, nagrada i sl. (npr. *Red bana Jelačića*, *Nobelova nagrada*, *Pulitzerova nagrada* itd.), zatim nazivi spomenika (npr. *Kip slobode*, *Eiffelov toranj* itd.), nazivi knjiga, časopisa, zbornika, leksikona, novina, zakona, propisa i sl. (npr. *Hrvatski bog Mars* (knjiga), *Suvremena lingvistika* (časopis), *Cerovljanski zbornik* (zbornik), *Petrinjski biografski leksikon* (leksikon), *Jutarnji list* (novine), *Sinajski kodeks*

⁷⁷ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 96.

(zakon) itd.). Spominju i nazive molitava (npr. *Očenaš, Kadiš, Te Deum* itd.), simbolizirane pojmove (npr. *Sloboda, Ljepota, Providnost* itd.) te nazive društvenih pokreta (ratova, bitaka, revolucija i sl.) koji imaju utvrđeno povijesno značenje (npr. *Prvi svjetski rat, Drugi svjetski rat, Francuska revolucija, Vijetnamski rat* itd.).⁷⁸

Za pisanje velikoga početnoga slova u rečenici i naslovu autori su u izdanju iz 2001. godine izbacili pravilo koje se nalazi u prvome izdanju, a ono glasi da se velikim početnom slovom piše „(ponekad) prva riječ svakoga stiha pjesme“.⁷⁹

Kod pisanja maloga početnoga slova nema izmjena u navedenim pravopisnim izdanjima, ali zato je zanimljivo kako donose pisanje riječi kojima se izražava poštovanje. *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* iz 1986. donosi da se pisanje riječi *ti* i *vi*, kada se obraćamo jednoj osobi, može pisati kako odluči sam pisac. To nije slučaj u *Pravopisu hrvatskoga jezika* iz 2001. godine koji donosi da se u obraćanju jednoj osobi *vi* piše velikim početnim slovom. U izdanju iz 1986. stoji još jedno pravilo u ovoj kategoriji, a koje su autori izbacili u izdanju iz 2001. godine.⁸⁰ Ono glasi da „riječi *predsjednik, car, kralj, knez* i sl. koje se odnose na konkretnu osobu, bez obzira na to pojavljuju li se samostalno ili uz ime te konkretne osobe, pišu se malim početnim slovom: *Stigao je predsjednik* i *Stigao je predsjednik Petrini*.“⁸¹

Lada Badurina u svojoj monografiji navodi da je Anić-Silićev *Pravopisni priručnik* ponovno uveo, u odnosu na raniji *novosadski pravopis*, pisanje velikim početnim slovom samo prvoga člana imena nebeskoga tijela⁸² (npr. *Mali medvjed, Kumova slama* i sl.), a tako je i u zadnjemu izdanju. Spominje i da se mogu javiti poteškoće oko pisanja riječi (preciznije naseljenih mjesta) kada pojedina pravila nisu dovoljno jasna i precizirana, a da je taj problem riješio Anić-Silićev *Pravopisni priručnik*. Kaže da se taj problem riješio „uvođenjem novog pravila: velikim se početnim slovom pišu imena naseljenih mjesta (gradova, sela, zaselaka, varoši, četvrti), pa se, prema tome, piše: *Novi Sad, Staro Petrovo Selo, Mali Koritari, Nova Varoš, Gornji Grad* (Zagreb), i *Novi Zagreb*.“⁸³

⁷⁸ Ibidem, str. 97–99.

⁷⁹ Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 83.

⁸⁰ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 101.; Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 83.

⁸¹ Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 83.

⁸² Badurina, L., *Kratka osnova*, op. cit., str. 69.

⁸³ Ibidem, str. 73.

5.7. Pravopisni znakovi

Ako proučimo sadržaj oba pravopisa, onda možemo zamijetiti da ni u jednome ni u drugome izdanju nema posebnoga naslova, tj. glavnoga poglavlja za pravopisne znakove u kojemu bi bili opisani svi pravopisni znakovi, npr. *Pravopisni znakovi* ili *Razgodci*, kao što je u *Hrvatskome pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje ili u Babić-Finka-Moguševu pravopisu iz 2002. godine. Zapravo, postoji poglavlje *Pravopisni znakovi* u kojemu su samo navedeni pravopisni znakovi, ali ne i opisani, nego je svaki pravopisni znak posebno poglavlje samo za sebe.

Između prvoga i zadnjega izdanja postoje sitne razlike u njihovim nazivima. U izdanju iz 1986. godine autori navode sljedeće pravopisne znakove: točka (.), točka-zarez (;), zarez (,), upitnik (?), uskličnik (!), dvotočka (:), trotočka (...), zagrade ((), //, [], {}), navodnici («-»), polunavodnici ('-'), crta (–), dvostruka crta (=), crtica (-), kosa crta (/), zvjezdica (*), sitna brojka (¹), apostrof ('), znakovi za naglaske (¨, ` , ˘ , ˙) te znakovi za duljinu (ˉ, ^). U izdanju iz 2001. godine autori dvotočku nazivaju još i dvotočje (:), a trotočku nazivaju još i trotočje (...). Umjesto sitne brojke rabe naziv eksponirani broj (¹) te navode samo jedan znak za duljinu (ˉ). Apostrof nazivaju još i izostavnik (') te navode jedan pravopisni znak kojega nema u ranijemu izdanju: crte (– (...)–).⁸⁴

Autori u izdanju iz 1986. opisuju da „pravopisni znakovi točka, točka-zarez, zarez, dvotočka, upitnik, uskličnik, crta, dvostruka crtica i zagrade mogu biti pravopisni znakovi u užem i pravopisni znakovi u širem smislu. Kao pravopisni znakovi u užem smislu nazivaju se još interpunkcijski znakovi,⁸⁵ a prema izdanju iz 2001. nazivaju se još i razgoci.

⁸⁴ Anić, V., Silić, J. (2001.), op. cit., str. 7.; Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 13.

⁸⁵ Anić, V., Silić, J. (1986.), op. cit., str. 13.

6. ZAKLJUČAK

U radu se uspoređuju Anić-Silićevi pravopisi. Za *Pravopis hrvatskoga jezika* (2001.) možemo reći da je znatno bogatiji od *Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* (1986.). Razlog tome su razrađeniji pravopisni rječnici kratica, vlastitih imena te opći pravopisni rječnik. Za navedene pravopise zbog svojega dosljednoga, znatno dominantnijega fonološkoga načela nad morfonološkim, a samim time i logičnije i jednostavnije pravopisne norme te zbog poštivanja te iste norme kao i tradicionalnosti i inovativnosti u njezinu propisivanju, možemo bez ustručavanja reći da su Vladimir Anić i Josip Silić postavili na neki način „model“ za izradu daljnjih priručnika, odnosno pravopisa. Pritom se misli na njihovo prvo izdanje, dakle *Pravopisni priručnik* iz 1986. godine te, dakako, nakon Novosadskoga dogovora jer su tim izdanjem prekinuli novosadske propise te su ponovno počeli slijediti hrvatsku tradicionalnu normu. Zapravo, taj je priručnik bio prvi u uporabi nakon Novosadskoga dogovora jer je prije njega bio Babić-Finka-Mogušev *Hrvatski pravopis* iz 1971. koji je bio zabranjen, a koji je također prekinuo novosadske propise.

Navedenu su tradiciju Anić i Silić nastavili slijediti i u svojem zadnjem izdanju u kojemu su razradili i nadopunili pravopisna pravila tako da ona budu u skladu s realnim izgovorom suvremenoga hrvatskoga jezika. Odlika ovoga pravopisa je i to što su se autori izbjegavali baviti tematikama kojima bi se trebale baviti gramatike ili leksik. Na kraju možemo reći da su pravopisna izdanja ove dvojice autora znatno obogatila povijest hrvatskoga pravopisanja, a također mogu korisno poslužiti i dan danas.

7. LITERATURA

- Anić, V., Silić, J., *Pravopis hrvatskoga jezika*, Novi Liber; Školska knjiga, Zagreb, 2001.
- Anić, V., Silić, J., *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Sveučilišna naknada Liber; Školska knjiga, Zagreb, 1986.
- Badurina, L., *Hrvatska pravopisna norma u 20. stoljeću*: <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1822&naslov=hrvatska-pravopisna-norma-u-20-stoljecu>, pristupljeno: 10. rujna 2020.
- Badurina, L., *Hrvatski pravopis na pragu novoga tisućljeća*, Fluminensia: časopis za filološka istraživanja, Vol. 13 No. 1-2, 2001., (<https://hrcak.srce.hr/12738>), pristupljeno: 3. rujna 2020.
- Badurina, L., *Kratka osnova hrvatskoga pravopisanja*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996.
- Badurina, L., *Pravopisne studije*, Matica hrvatska, Zagreb, 2017.
- Barić, E. i dr., *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
- Bičanić, A., Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., *Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika*, CROATICA, Zagreb, 2013.
- Brozović, D., *Prvo lice jednine*, Matica hrvatska, Zagreb, 2004.
- Ćužić, T., *Pravopisna norma*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015.
- Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M., *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2006.
- Ljudevit Gaj: *Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisaña*: <http://ihjj.hr/iz-povijesti/ljudevit-gaj-kratka-osnova-horvatsko-slavenskoga-pravopisa-a/32/>, pristupljeno 10. rujna 2020.
- Matešić, M., *Načelo tradicije u pravopisu*, u: *Jezična politika i jezična stvarnost*, HDPL, Zagreb, 2009., str. 204-212.
- Moguš, M., *Povijest hrvatskoga književnoga jezika*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1995.
- *Pravopisi hrvatskoga jezika*: <http://ihjj.hr/stranica/pravopisi-hrvatskoga-jezika/30/>, pristupljeno: 19. kolovoza 2020.

- *Predstavljen tematski četverbroj časopisa Dometi – „Hrvatski pravopis 1892.-2002.“*: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/predstavljen-tematski-cetverbroj-casopisa-dometi-hrvatski-pravopis-18922002/205101.aspx>, pristupljeno: 10. rujna 2020.
- <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=21014>, pristupljeno: 14. rujna 2020.

8. POPIS TABLICA

Tablica 1. Sklonidba stranih imena ljudi u Anić-Silićevim pravopisima iz 1986. i 2001... 20	20
Tablica 2. Pisanje <i>jata</i> iza pokrivenoga <i>r</i> 22	22
Tablica 3. Usporedba pisanja riječi na <i>-dac</i> , <i>-dak</i> , <i>-tac</i> i <i>-tak</i> u nominativu množine..... 23	23

9. SAŽETAK

Rad se temelji na *Pravopisnome priručniku hrvatskoga ili srpskoga jezika* iz 1986. godine te na *Pravopisu hrvatskoga jezika* iz 2001. godine. U prvome planu je analiza i usporedba AniĆ-Silićevih pravopisa. Analizom i usporedbom prikazuje se kako su pravopisi strukturirani, koja pravila donose te koje su sličnosti i razlike između ovih dvaju pravopisnih izdanja. Prije same usporedbe, kroz navedene pravopise i bitne karakteristike, ukratko je opisan razvoj hrvatskoga pravopisa kroz povijest. Osim toga, navedena su i sažeto opisana temeljna pravopisna načela koja su bitna za razvoj svakoga pravopisa pojedinoga jezika.

Ključne riječi: povijest hrvatskoga pravopisa, hrvatski pravopis, Vladimir AniĆ, Josip Silić

10. SUMMARY

The paper is based on *The Orthographic Manual of the Croatian or Serbian Language* from 1986 and *The Orthography of the Croatian Language* from 2001. In the foreground is the analysis and comparison of spellings by Anić and Silić. The analysis and comparison shows how the spellings are structured, what rules they bring and what are the similarities and differences between these two spelling editions. Before the comparison, the development of Croatian orthography during history is described through the above mentioned spellings and important characteristics. In addition, the basic spelling principles that are important for the development of each spelling of a particular language are listed and summarized.

Key words: history of Croatian orthography, Croatian orthography, Vladimir Anić, Josip Silić